Kállai Katalin

A Klón

kísérteties idősíkok keveredése

(második, befejező rész)

11.

NŐI JELENÉS (JUDIT) De nekem van vőlegényem. *kicsit ijedten teszi hozzá* Van egy gyermekem is...

JA Szerencsés vagy. A gyermek kincs. A Mamának én voltam a kincse. Amit elherdált. Mert nem tudta, mekkora kincs vagyok. A Mama egyáltalán nem tudta, ki vagyok. Honnan tudta volna? A Mama tyúkot legeltetett velem...

(JUDIT) Tyúkot?

JA Pedig szerettem volna, ha látja, mi lettem. Ha olvassa a verseimet. Ha nem csak a rosszat látja bennem. Ha... *elkapja Judit kezét* Ki lássa meg a jót benned, ha nem a saját anyád?! Egy anyának csak azt kell látni a gyermekében. A jót, amivé lehetne. Tudod, Judit, az ember nem jó és nem rossz. Az ember csak szeretne jó lenni. De hogy legyen az jó, aki olyan kevés jót kapott??... Azt hiszem, nem hagylak el többet. Van benned valami, ami megfogott. Talán a szomorúságod... Igen, a szomorúságod. Találkozunk holnap?

(JUDIT) Holnap én...

JA Gyere a Banánszigethez hétkor. A Nyugatinál. Ott foglak várni. Hozd az ékességed is. A szomorúságod.

12.

Fel-feltámadó szél hangjai...

JA Nem fázol, Judit? Úgy-e, nem fázol. Mégse a Duna-partra kellett volna jönni, hanem beülni egy olcsóbb kávéházba. Arra talán futotta volna. Tudod, én csak száz pengőt kapok havonta. Abból nehéz kijönni. Egy-egy versem... igen, egy-egy versem megjelenik néha. Ennyiből el lehet egy asszonyt tartani?

NŐI JELENÉS (JUDIT) Én nagyon keveset eszem...

JA *elneveti magát* Úgy vagyok veled, mint Etussal Öcsödön. Árvák vagyunk, Judit. Ne aggódj. Én nagyon erős tudok lenni, ha elkezdek szeretni... Nagyon fázol? *átöleli a vállát* Sétálunk mint két kivert kutya. Otthontalanul. Pedig többre vagyunk képesek. Mi ketten, bármire képesek vagyunk. Akár a legnagyobb életre is. Tudod, én nagyon nagy költő vagyok, Judit. Na, gyere, menjünk be a Nyugati másodosztályú várótermébe, gyere. Ott szép plüssfotelek vannak. Azt a húsz fillért meg tudom fizetni. Leülünk, és várjuk a vonatot. Gyere.

(JUDIT) Hova utazunk, Attila?

JA A semmibe.

13.

Judit és JA egymás mellett, két fotelben ülve.

JA Jó, hogy velem vagy. *úgy csinál, mintha élcelődne* Mások is szeretnének ám a helyedben lenni. Engem szeretnek az asszonyok. Majd meglátod. Szeretik a nagy költőt bennem. Mutogatni magukat mellettem. Csodagyerek voltam. Tudod? Itt ülsz egy csodagyerekkel. *nevet* Na? Milyen érzés?

NŐI JELENÉS (JUDIT) Elmúlt éjfél. Zárnak.

JA Átmegyünk a harmadosztályúba. Az egész éjjel nyitva van.

JA föláll, elindul, majd visszafordul.

JA Mered vállalni ezt a nehéz életet, Judit?

14.

Hajnaltájt. Újra kinn a hidegben.

JA Tudod, ki volt az a sok ember, aki ott szorongott a jéghideg harmadosztályúban? A rokonaim. Azok mind a rokonaim. A velem egyívásúak. Olyanok, akiknek a születésük pillanatában eldől a sorsa. Akik soha nem tudják magukat kiverekedni onnan, ahova születtek... Az apám elhagyott minket, az anyám rákban halt meg. Méhrákban. Néha arra gondolok, én is csak egy rákos daganat vagyok... Úgy nőttem

ekkorára. A testvéreim? Ők már nem azok, akik voltak. Nagyra törnek mindketten. Egy „szebb" életre. Mi a szebb élet, Judit? De a fejükben nem változtak. Oda tartoznak ők is, ahonnan indultak. Miért hozott ki minket a Ferencvárosból a Jolán? Lehettem volna egy jó szerelő. Vagy lakatos. Most meg csak tengek, lengek, már én se tudom, ki vagyok. Hol a nagy költő, hol meg a naponta ütlegelt gyerek, akit a nevelőapja az asztal lábához kötözött. Én nem tudom, te ki vagy, de van benned valami ősi erő.

NŐI JELENÉS (JUDIT) Én is a rokonod vagyok, ahogy azok a váróteremben. Egy nagy család vagyunk. Ezt jelenti a mozgalom. Hidd el, abban otthonra találunk. Otthonra találunk benne...

JA Tudod, hogy a szegedi színházi lapban megjelent a fűzérekkel díszített arcképem?

15.

Egy füzettel és különféle papírlapokkal a kezében jön a Klón.

A KLÓN Talán csak azért várok többet a szerelemtől, mint amennyit kapok tőle, mert vertek. Azt akarták, hogy dolgozzak. Nem engedtek játszani. Öcsödön rossz volt. Kellett volna két kis ló, kis nő, kis eke, kis ház, kis kutya, kis csikó, kis kasza, kis búza – minden arányosan hozzám. Mint ahogy minden arányos volt a felnőttekhez.

Belép Judit.

NŐI JELENÉS (JUDIT) Megjöttem! Hol vagy, Attila?

Judit körülnéz, majd kimegy. A Klón egy levelet húz elő, olvassa.

A KLÓN Kedveském, éjjel fél kettő van, fekszem, és nem tudok elaludni. Te jártál a fejemben, de nem is a fejemben, úgy betöltöttél egészen, mint az előbb a sötétség a szobát. Most már muszáj írnom, muszáj, pedig eddig halogattam, az isten tudja, miért. De ahogy fölgyújtottam a lámpát, az a sok mindenfajta érzés, gondolat és szorongás, ami te-ként egészen betöltött, éppúgy szétvált külön fantasztikus és nevetséges darabokba, mint ahogy árnyékokra bomlik a hangom, ha kettőnkről akarok beszélni hozzád; ha erőltetem, hamisnak érzem. És ez fáj... Néha reggelig is ébren vagyok és

dolgozom. Nem azért vagyok ébren, hogy dolgozzam, azért dolgozom, mert valamit muszáj csinálnom, ha már nem tudok elaludni. Ha elfáradok, eloltom a lámpát, behunyom szememet, te jössz megint és tárgytalan szorongások lepnek el. Nem valami egészséges vágyódás, sokkal több annál. Nem is féltés. Semmi, akár csak gyatrán megfogalmazható gondolatom sincs ilyenkor veled kapcsolatban, hanem egészen tetőtől-talpig érzem borzasztó nem-létedet és azt, hogy mégis vagy valahol. Nem tudom elképzelni, hogy hogyan jössz, majd ha jössz, hogyan csöngetsz, hogy lépsz be az előszobába, hogyan veted le a kabátod. Igaz, talán nem is lesz rajtad kabát. Most el tudnám mondani szépen, betűhöz méltóan, hogyan jöttél, hogyan mentél az uccán, nem lehajtott és mégsem egyenes fővel, valami halott mosollyal arcodon. De ez nem lenne az igazi. Ez már csak betű... Csak kinn érzem magam a világban, nem érzem magam idehaza, mert te nem vagy itthon. Most veszem észre, hogy mindaz marhaság, amit írtam, mert közben jókedvem kerekedett. Úgy látszik mégis jó volt leírni ezeket, csak aztán el ne bizakodj... Utyrupitty, siess, s gyere vissza, gyere vissza, s gyere vissza már! Mert ez a jókedv nem fenékig tejföl. Már el is tűnt, és bosszant, hogy érzelmeim így össze vissza kapkodnak. Kedveském, gyere! Igazán szükségem van rád. Ha már vagy, akkor legyél.

Judit visszajön.

(JUDIT) Itt vagy, Attila?

A KLÓN *újabb levelet vesz elő* Kérésükre szívesen beleegyezem, hogy a Babits Mihály szerkesztésében megjelenő Uj Anthológiába a szerkesztő által választandó versem díjtalanul felvétessék, s a következőkben közlöm életrajzi adataimat. Születtem 1905-ben Budapesten, jelenleg is itt tartózkodom; néhány év óta állás, elhelyezkedés és foglalkozás hijján író. Könyveim: Szépség Koldusa, Koroknay kiadás, Szeged, Nem én kiáltok, Koroknay kiadás, Szeged, Nincsen apám se anyám, Genius, Budapest, Döntsd a tőkét, ne siránkozz, Új Európa Könyvtár, Budapest, elkobozva!

Bejön JA. Földúlt.

(JUDIT) *dühösen* Késő van! Ne tartsanak ilyen sokáig fogva az úgynevezett barátaid.

JA *indulatos* Mintha téged nem a moszkvai elvtársaid tartanának fogva. Írnak egy plattformot a Sarló és Kalapácsban, és nincs jobb dolguk, engem támadnak. Tájékozatlan társaság enyhén szólva is! Én vasárnaponként százak előtt tartok előadásokat. Én nem Moszkvában, a proletárdiktatúra 14. évében szájalok tehetségtelenül, hanem Budapesten, az ellenforradalom 12. évében dolgozom. Eléggé eredményesen. Majd szóba állok velük, ha képesek lesznek egy többes számú alanyhoz többes számú állítmányt tenni! Tudod, mi vagy te, Jutka? Amolyan romantikus forradalmár. Az elvtársaiddal együtt.

(JUDIT) *nyugalmat erőltet* Késő van. Menjünk az ágyba. Ha el is csavarogsz, legalább enni kaptál?

JA Ma nem fekszem le. Nem akarok aludni. Amúgy is a földön alszom. Ne nyaggass, Jutka! Fáradt vagyok. Nem akarok hozzád érni. Olyan ez, mint egy szűz házasság. Van benne testiség ugyan, de hideg. Hideg vagy, Judit. Egy vasaló sem forrósítana fel.

(JUDIT) Milyen házasság? Nem vagyunk házasok.

JA A Mama hat évig élt apámmal úgy, hogy nem házasodtak össze.

(JUDIT) Azzal kezdted, hogy a menyasszonyod vagyok. De ma már nem vagyok az. *indulatosan* Mi vagyok én neked? *sikítva* Mi vagyok?! A senkid. A testvéred nem, mert nincs benned testvéri érzés. Kiveszett az is. Legföljebb a Jolán zsebeli be a maradékát. Tudsz te szeretni, mondd, tudsz?! Az asszonyod csak az ágyban lehetek. Vagy inkább már úgy se. Én nem vagyok senki! Ha el is viszel magaddal, mintha ott se lennék. Teszed a szépet anyának, lányának, én meg csak kuporgok melletted és szégyenkezem. Ilyen az én emberem.

JA Ilyen vagyok, nem változom! Ilyen voltam akkor is, mikor megismertél. Emlékszel?

(JUDIT) Mért vagy büszke arra, hogy nem tartozol senkihez?! Csak siránkozol, hogy nem szeretnek. Mit lehet szeretni rajtad? A verseidet?? Mutasd, milyen verseid vannak. Írtál egyet is

nekem? Milyen világ az, ami téged körülvesz? Te csak az álmaidban létezel. A nyomorult álmaidban.

JA Te vagy a nyomorult, Jutka. Nyomorultul élsz és nyomorultul gondolkozol. Nekem fáj a hasam az éhségtől, te meg a lelkembe marsz. Görbe ujjakkal. Mit akarsz tőlem? Mit akarsz még mindig?? Ki vagy te? A proletárdiktatúra szépségkirálynője?! Akiért a báli fiúk beálltak vörös-katonának anélkül, hogy belegondoltak volna, mire vállalkoznak? A halálba küldted őket. A halál vagy! A pokol. A pokol tornáca, ahol áttuszkolsz mindenkit.

(JUDIT) És te? Mire vagy olyan nagyra? Na-a-agyon nagy költő vagyok. Ezzel kezdted. Ó, persze. Hát, az a fene nagy költő arra sem képes, hogy megkeresse a napi kenyerét. Én dolgozom rád. *hirtelen témát vált* És nem is vagy nagy. Se nagy költő, se nagy ember. Kicsi vagy. Alacsony. Nem vagy igazi férfi.

JA Hagyd abba, Jutka! Sok lesz.

sötét

A KLÓN HANGJA *a sötétben mintha százhúsz évesnél is öregebb lenne* Babits Mihály úrnak Baumgarten Irodalmi Alapítvány. Igen tisztelt Uram! Körülményeim arra kényszerítenek, hogy megkérjem Önt, mint a Baumgarten Irodalmi Alapítvány gondnokát, legyen segítségemre az Alapítvány anyagi erejével. Kérésem okát – a költői szemérem minden maradványa nélkül – a következőképpen vélem előadhatónak. Feleségemmel együtt hosszabb idő óta a szó szoros értelmében éhezünk. Eddig az írók Gazdasági Egyesülete ebéd gyanánt egy kávét és egy zsömlét utalt ki számomra a Club Kávéházban, ezt a segítséget hónapokon át igénybe vettem, azonban ez év január elsejével ez a lehetőség megszűnt. Feleségem házimunkák fejében rokonoknál ebédel... Majdnem minden holmink – beleértve az ágyneműt is – zálogban van. A lakbérhátralék miatt aggódnom kell és féltenem azt a barátságtalan szoba-konyhát, amelyben még lakunk. Szeptember 8. óta nem tudtam villanyszámlát fizetni. Ma kaptam négy havi áramfogyasztásról szóló számlát, amelyet hétfőig – ma szom-

bat van – ki kellene fizetnem. Nem fűtünk. Nincs cipőm. Azaz egy 43-as, gombos, betétes lakkcipőben járok. 39-es lábam van. Szobánk ajtajának kilincse le van törve. Száraz kenyérhéjon rágódunk. Az igazság az, hogy tegnap este vacsora és cigaretta nélkül lévén, olyan száraz kenyérdarabokat szopogattam, amelyet a feleségem prézlinek rakott el. Tartozom azzal, hogy nem az éhség vitt erre, hanem a cigarettahiány. Az éhséget megszoktam...

16.

JA és Judit egy szűkös ágyban alszik. Félig álomban, félig ébren beszélgetnek

NŐI JELENÉS (JUDIT) *halkan, szakadozva énekel* Hej, Jancsika, Jancsika... mért nem nőttél nagyobbra... Dunáról fúj a szél... Nőttél volna nagyobbra... lettél volna katona... Dunáról fúj a szél... Hej, Jancsika, Jancsika...

JA *félig alszik* Ne énekelj, Judit, sakkozom. Hagyj aludni, nehogy elveszítsem a játszmát...

(JUDIT) *dudorászva szavalja* Tűzoltó leszel s katona, vadakat terelő juhász... Éhes vagyok!

JA Hozz enni és majd eszünk. Szerinted én mit ettem ma?

(JUDIT) Mikor anyám meghalt, minden ennivalót gyűlölni kezdtem. Úgy éreztem, egy idegen test van a számban, amivel meg kell küzdenem. A legszörnyűbb, hogy le kellett nyelni.

JA Örülj, ha van enni, Judit. Én minden falat ennivalónak örülök.

(JUDIT) Ha te is keresnél egy kis pénzt, mindig lenne ennivalónk.

JA Hagyj aludni! Meg kell nyernem ezt a játszmát.

17.

JA kinyújtott lábbal egy kereveten ülve, egyedül. Nem látni, kihez beszél

JA A Nyugatba vittem a verset. Babits is ott volt. Úgy tett, mintha már nem haragudna. De aztán nem történt semmi. *gúnyosan* A „költőfejedelem" örökre megsértődött rám. Nem tudja titkolni. Mert valaha bírálni mertem. Azt hiszi, szent és

sérthetetlen. És én? Én nem vagyok szent és sérthetetlen? Vagyok akkora költő, mint ő. Nagyobb! Akkor engem mért lehet bántani?

Komolykodva, de ironikusan mondja, mintha önmagán gúnyolódna.

Csókol Attila, a hírneves költő,

melyet nem szül kettő

sőt három emberöltő.

Attilának tetszik ének, tánc és séta,

Ő az édes szavú aranyos poéta,

Hozzá más költő, csak analfabéta...

JA fölnevet, azután hirtelen elkomorul

JA A Jutka is bánt! Ott, ahol a legjobban fáj. Azt mondja, szeretem is, gyűlölöm is. A hülye. Nem tudja, hogy a gyűlölet nem más, mint megfordított szeretet. *elhallgat* Nemrég azt mondta nekem valaki, hogy téged mindenki szeret, hiszen a verseid te vagy. Nem! A verseim nem én vagyok. Én az vagyok, amit itt lát... Maga nem figyel rám, Gyömrői! A Jutka meg mindig azt mondja, hogy keressek pénzt. Dehát hogy keressek? Én nem arra születtem. Én költő vagyok. Igazi nagy költő. Olvassa a verseimet? Ha egyet is elolvasna, egészen másképp beszélne velem. Még belém is szeretne... De maga nem olvas. Magát csak a pénzem érdekli. Ahogy a Jutkát is. Folyton azzal nyaggat, hogy dolgozzak. *indulatosan hadarja* Nem akarok dolgozni, nem fogok dolgozni, inkább meghalok, eddig sem dolgoztam, eztán sem fogok. Ő se dolgozik, Hatvany sem dolgozik, Rapaport sem dolgozik, Illyés Gyula sem dolgozik. Forradalmár lett, mert félt a munkásoktól. Én nem akarok kapálni, én nem őrzöm a disznókat, én nem hajtom ki a libákat, dolgozzon maga, Gyömrői, dolgozzon a Jolán, dolgozzon az Etus, dolgozzon a Mama! Cipeljem a zsákot, és menjek a boltba is? Én tartsam el a Juditot? Ezt szeretnék, mi! Akkor most beteg vagyok, vagy nem vagyok beteg?! Hát, én megmondom. Egy beteg világ rámkényszerít egy beteges világfelfogást, és aztán azt mondja, beteg vagyok!!

JA hirtelen fölemelkedik a kereveten

JA *motyog* Nem vagyok beteg... Nem vagyok beteg... Nem vagyok beteg...

Bejön a Klón

A KLÓN Kihez beszélsz?

JA Azt mondják, van valaki a fejemben. Pedig az nem valaki, hanem én vagyok. Én beszélek magamhoz. De ők ezt nem érthetik meg. Nem is értik! *indulatba jön* Ez az analízis is teljesen felesleges. Itt nem történik semmi. Nem történik semmi jó!

A KLÓN *előhúz a zsebéből egy levelet, olvassa* Kedves Gyömrői, Judittól értesültem, hogy Maga, természetesen barátságból, tanácsokat adott neki, hogy s mint bánjon velem. Hogy keltsen föl, satöbbi. Bocsásson meg, de ezért lemondom az analízist. Szomorú vagyok, és sajnálom, hogy így kell tennem, de ezután nem tudnék úgy beszélni maga előtt, ahogyan szeretnék... *akadozni kezd a hangja* Talán... talán, ha meggondolná magát és heti egy órát adna a havi 20 pengőért... Elvégre a maga dolga, hogy mit csinál... Kinek és mire nézve ad tanácsot, ebbe én nem avatkozhatom bele. Még akkor se, ha rólam van szó... Íly esetben nekem is másként kell szemlélnem mindent. Merthogy... mást értek abból, amit a hátam mögött tett, és mást abból, amit nekem mondott... Nincs semmi, ami megszüntetné az érzésemet... teljesen ki vagyok szolgáltatva! ... És ha Maga ebbe nem megy bele, akkor... még végül magamtól is lábra állok...

18.

NŐI JELENÉS (JUDIT) Megint megaláztak. Mindig megaláznak! Mért járunk mi ilyen helyekre?!

JA *levert és szomorú* Legalább adtak enni.

(JUDIT) Te meg csak a nőket bámultad. Az anyát, azt a negyven éves öregasszonyt, meg a lányát. Azok meg nem tudtak betelni a rajongásoddal. Észre se vették, hogy az egyiket ugyanúgy bámulod, mint a másikat! Én meg ültem ott megsemmisülve. Rajtam nevetett mindenki...

JA Csak kedves akartam lenni velük. Kedves. Amilyen te nem tudsz lenni, Judit.

(JUDIT) Te minden nőhöz kedves akarsz lenni. Merő kedvességből a magadévá tenni őket. Miközben hozzám már nem is nyúlsz. Velem miért nem akarsz kedves lenni??

JA Írd a meséidet, Jutka. Foglalkozz magaddal. Élj velem, vagy nélkülem. Nekem már az is mindegy.

(JUDIT) *a dühből szomorúságra vált* Hogy mondhatsz ilyet, Attila? Hogy mondhatsz ilyet?? A szerelmünk elején arra kértél, hogy bármilyen vita legyen is közöttünk, soha ne mondjam, hogy vége. Soha ne kérdőjelezzem meg a kapcsolatunkat. De már az első vitánk alatt azt mondtad, váljunk el békében, ha együtt nem tudunk békét teremteni.

JA Én nem vagyok szerelmes beléd, Judit.

(JUDIT) *próbál visszavágni* Te nem, de a Karinthy igen! Láttad volna, ahogy beindult. Egy nagy író rajong értem, egy hatalmas író...

JA Mondják, hogy társaságban ezzel dicsekszel a hátam mögött. Szánalmas. Nem szégyelled magad?

(JUDIT) Ééén? Neked kéne szégyellni magad! Nézz magadra, Attila. Rajtad nem lehet segíteni...

JA *maga elé* Mindig azok bántanak, akiktől védelemre szorulsz.

sötét

A hosszan tartó sötétben furcsa, felismerhetetlen neszeket hallani

JUDIT HANGJA Mi ez? Mi ez a szag?! Jézus! Zárd el a gázt, Attila! Zárd el a gázt, mert meghalunk!! *sikít*

19.

A Klón egy piszkos törölközőt lenget ide-oda az üres szobában, hogy eloszlassa a gázszagot. Közben valahonnan fölvesz egy Nyugat feliratú, vaskos folyóiratot. Olvasni kezdi

A KLÓN ...Ferencváros külső részének proletár-házai, sötét, nyirkos udvaraikkal, rosszul világított, bűzös hátsó lépcsőikkel,

zsúfolt, piszkos szoba-konyhás lakásaikkal és tömegszállásaikkal. Élénk eszű, fantaszta, ipari munkás apa, aki szereti gyermekeit, de egyszer csak, sohase derült ki, miért, otthagyja családját, és többet hírét sem hallják. Paraszt-cselédlányból lett anya, aki mint élő ember özvegye, egyszerre csak szembekerül egy megoldhatatlan feladattal: neki kell eltartani és felnevelni három apró gyermekét, anélkül, hogy erre valami tudása vagy készsége volna azon kívül, hogy takarítani, mosni, vasalni tud. Konok elszántsággal dolgozik, ami éppen akad, s ha semmi sem akad, együtt éhezik gyerekeivel. Egy anya-állat módjára szereti őket, gyöngéd és jó hozzájuk, de néha hisztériás düh fogja el, és ilyenkor kicsi okért rettenetesen elveri őket. A két kislány és a kisfiú egymás kezébe kapaszkodnak, az összetartozásnak, a cinkosságnak valami különös érzésével, amely megmarad bennük mindvégig. Szörnyű éhezéseken mennek át, néha, ha anyjuk jobb keresetre tesz szert, kicsit enyhül a nyomoruk, majd újra meg újra visszaesnek, hol van valamennyire rendes lakásuk, hol tömeg-kvártélyokban bújnak meg. A gyerekek az utcán, a Ferenc téren csavarognak a többi ferencvárosi »srácok« társaságában. Még alig látszanak ki a földből és már segítenek anyjuknak, az utca hulladékaiból felszedik, ami valahogy ehető, a kis Attila télen szeneskocsik után kullog, és összeszedi a lehullott széndarabokat. Ezzel fűtenek, vagy valami kerítésről, épülő házról leemelt deszkadarabbal. A kis Attila egyszer-egyszer megállítja az utcán a járókelőket – bácsi, egy kis kenyérre valót...

Közben belép JA. Fáradt, elgyötört. Értetlenül néz a Klónra

JA Mi volt ez?

A KLÓN Egy emlékezés rólad a Nyugatban... Schöpflin.

JA Csupa közhely!

JA kiveszi a Klón kezéből, eldobja a folyóiratot

JA Jutka?

JA körülnéz a szobában. Egy levéllel a kezében előkerül Judit

(JUDIT) Fölmondott.

JA Ki?

(JUDIT) Hát, a háziúr. Azt írja, ha egy hónapon belül elköltözünk, vihetjük magunkkal a bútorainkat. Különben nem.

JA Beszéltél vele?

(JUDIT) Onnan jövök.

JA idegesen járkálni kezd

(JUDIT) *próbálja nyugtatni* Sajnálom, hogy erre jössz haza Lilla-füredről...

Mintha Judit valamifajta beszámolót várna az elmúlt hétről, de JA nem szól semmit. Ledobja a kabátját egy székre. Miközben járkál, Judit meglátja a kabátja zsebéből kilógó papírlapot. Kiveszi, hangosan kimondja a rajta lévő vers címét.

(JUDIT) Óda.

Hangosan olvasni kezdi az első sort

(JUDIT) Óh, hát miféle anyag vagyok én...

Innentől magában mormolja a szöveget. Csak a szája formál néma szavakat. JA abbahagyja a járkálást, nézi, mit csinál Judit. Az arcán megjelenő reakciókat figyeli. Judit teljesen elmerül a szövegben. Mohón olvassa. Mikor a végére ér, fölkiált

(JUDIT) *szétáradó mosollyal JA-nak* Ez gyönyörű... A leggyönyörűbb vers, amit valaha olvastam!

JA nyugodt hangon, magától értetődő természetességgel válaszol

JA Nem neked írtam.

Judit közömbös léptekkel odamegy hozzá és arcul üti. JA csak áll. Nem mozdul

(JUDIT) *vádlón, magára erőltetett nyugalommal* Az elején azt mondtad, vakarjak le rólad mindenkit. Minden nőt, akit valaha magadhoz édesgettél. Anyát, lányát, testvéreket... Én meg is próbáltam. De minél többet vakartam le, annál többen lettek. Sütkéreztél a népszerűségben. Miközben koldultad a szeretetet, mindegyre hódolókra vadásztál. Nekem meg végig kellett néznem az összes manőveredet... De még mindig szerettelek. Még mindig próbáltam kapaszkodni abba az érzésbe, amit először éreztem. Az iránt a kisfiú iránt, aki egyszerre volt öntudatos költő és egy otthontalan árva. Emlékszel? Azt mondtad, mi ketten két árva vagyunk. Aztán így is lett. Azok lettünk. Egymás árvái. A kapcsolatunk árvái. Ember nem látott nálunk magányosabb árvákat. Pedig én

mindent megtettem. Még a kislányomat is máshová adtam, hogy egyedül csak veled lehessek. Csak mi ketten együtt...

JA újra járkál, majd megáll egy fallal szemben, nekitámasztja a homlokát

(JUDIT) Aztán... egyszer... Attila, figyelj! ...egyszer észrevettem, hogy már nem szeretlek annyira. Szép lassan elkezdtelek nem szeretni... Mindazért, amit velem csináltál. Még mindig akartam, hogy hozzám érj, vágytam az érzésre, ami az elején elfogott, de már csak a hiúságomnak esett jól. Nem éreztem semmit. Annyiszor ígérted, hogy írsz nekem verset. Írtál is, de nem hozzám. Tudtad, hogy megteheted, mert láttad a ragaszkodásom. Tudtad, hogy nem vagyok olyan erős, mint Márta, aki el tudott engedni. Kezdettől próbáltad lebontani a kapcsolatunkat. A világ legszebb versét írtad egy nőhöz, miközben én itthon vártalak. Még dicsekszel is vele. Gyűlöletes vagy! Elvesztegetsz minden szeretetet. Eldobsz magadtól mindenkit. Igen, nevethetsz, mert most azt hiszed, hogy te nyertél. De nem nyertél. Ott, abban az utolsó pillanatban pontosan fogod tudni, hogy végig te voltál a vesztes. Egy nyomorult vesztes. És ezen a verseid sem segítenek...

20.

A színpadot teleírt levélpapírok borítják. A Klón fölvesz egyet-egyet, részleteket olvas föl belőlük.

A KLÓN *olvas* Az Ödön Szárszón megnyitja a penziót... Ödön feltétlenül szükségesnek tartja, hogy én is lemenjek... mert Etus és a gyerekek...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* ...végtelenül boldog lennék, ha lejönnél hozzánk. A gyerekek is nagyon várják az Attila bácsit... ...A vonat direkt itt áll meg a ház előtt... Sürgősen gyere ! !

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Méltóságos Uram! Mint a Főváros fia, kinek örökölt nyomorúságán a Főváros már gyermekkorában enyhített... Villanyomat, gázomat... ...Leginkább azt szeretném, ha a Főváros kiváltaná nyolc hónapja zálogban lévő írógépemet...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Ignotus úr megbízásából írok, aki már nem tudja mire vélni ezt a makacs hallgatást. Érdeklődik, hogy mi van Önnel, miért nem ír...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Nagyságos Asszonyom! Nagyon sajnálom, hogy kéréssel háborgatom, de mentségemre szolgál, hogy nem magamnak kérek... ...egy asszonynak, akin én önerőmből segíteni nem tudok. ...Feleségem, kitől elváltam a nyáron, s kinek nagyon sokat köszönhetek...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Attila! A legnagyobb disznóság, amit csinálsz, úgy látszik, okot gyűjtesz a következő sértődésre, azonnal írj...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* ...novemberben új verseskönyvem jön ki és két kiadatlan darabját mellékelem... kérlek, jelentesd meg a Szép Szó most következő számában... *bogarássza a nevet* Radnóti... Miklós...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Edit, kedves, mindkettőjüknek írom ezeket, mind a két Editnek... Maga olyan énnekem, mint anya és leánya... Nagyon-nagyon szeretem!...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Edit, kedves... Azelőtt nagyon szerettem, úgy kiszíneztem, hogy milyen boldogan élnénk együtt. Maga értené, amit én csinálok, és én érteném, amit maga csinál... Most ez nincs, most valami puszta, meztelen vágy kábít maga után...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* ...Az is fáj, hogy maga fölháborodik. Az igazság az volna, hogy maga nem háborodik föl még akkor sem, ha megölöm...

A KLÓN *olvas* Drága Zsiga bátyám, bocsáss meg, hogy ígéretem ellenére ma sem tettem tiszteletemet... ... este nagyon mélyen elaludtam...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Drága Mesterem! Szeretném, ha jóindulatúan elnézné mulasztásomat.... ... elaludtam a találkozót... nagyon röstellem, hogy ígéretem ellenére...

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Kedves Attila! Aljas disznó vagy. Olyan aljas, hogy Márti jelenlétében nem találok alkalmas kifejezést... ...Vagy a Szép Szó szerkesztője valaki, vagy lírai költő... Ezer megbeszélnivaló van, s Te a távolléteddel tüntetsz. ...Nem üdvözöl: Fejtő.

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat

A KLÓN *olvas* Attilám, Ferinek egész sereg dolgot írtam, tartsd vele sűrűn az összeköttetést és tördeljetek sürgősen... Remélem minden kéziratodat leadtad már... Flórának, akár ismerem, akár nem, csókolom a kezét... légy szorgalmas nem csak az örökkévalóság, hanem a Szép Szó számára is. ...Venezia... június....

Eldobja a papírt, fölvesz egy másikat. Belenéz, de abból nem olvas föl. Eldobja azt is. A lábával kezdi rugdalni a papírokat. Egy nagy halomba rugdossa össze

21.

JA és Márta egy szűk ágyon fekszenek

JA Ez már nem olyan, Márta...

NŐI JELENÉS (MÁRTA) Régen Mártinak hívtál.

JA De már öreg vagy.

(MÁRTA) Csak két évvel idősebb, mint te.

JA Mondom, hogy öreg.

(MÁRTA) Pont annyit öregedtem, mint te.

JA Fizess a Gyömrőinek, és ne menj el.

(MÁRTA) Hogy mi?

JA Ezt írtam egy füzetbe.

(MÁRTA) Milyen füzetbe?

JA A Gyömrői disznósága abban áll, hogy nem anyámról akar beszélni, hanem rólam. Majd visszaadom neki!

(MÁRTA) Mégis hogy adnád vissza?

JA Te is visszakapod, hogy nem nekem adtad a szüzességedet.

(MÁRTA) Az érdekes lesz.

JA Megalázó volt az a szalmakalap. Már messziről hirdette, hogy menhelyi vagyok.

(MÁRTA) Miről beszélsz, Attilka?

JA A legjobb lenne, ha megkettőzhetném magamat. Akkor veled is lehetnék meg a Gyömrőivel is. Csak az a baj, hogy mellette végtelenül féltékeny lennék. Rettegnék mindig, ha egy új férfi föltűnik a láthatáron. Nem sok nő van, aki versenyezhetne vele, tudod-e. Te olyan hódvilág képű lettél.

Márta fölpattan és meztelenül kirohan a szobából.

sötét

22.

Ugyanott. JA már egyedül. FLórához beszél, de Flóra nincs ott. Próbálja átölelni a nem létező nőt.

JA Látod? Nem kellett volna elfutni előlem, Flóra. Látod? Itt tartalak a karomban... Féltél tőlem, pedig nem kell tőlem félni. Gyere, feküdj a mellemre. Elaltatlak. Úgy fogsz aludni, mint egy gyerek.

JA kinyújtja a karját, mintha próbálna a mellére vonni egy nőt.

JA Szép vagy, Flóra. Gyönyörű. Aludjál, kicsim. Aludj el...

23.

JA és a Klón JA legszebb verseinek egy-egy részletét mondja. Kettejük szövege egymásra csúszik. Nem mindig érteni.

JA S aki él, mind-mind gyermek
és anyaölbe vágy.
Ölnek, ha nem ölelnek –
a harctér nászi ágy...

A KLÓN Számban tartalak, mint kutya a kölykét
s menekülnék, hogy meg ne fojtsanak.
Az éveket, mik sorsom összetörték,
reám zudítja minden pillanat...

JA Mintha szivemből folyt volna tova,
zavaros, bölcs és nagy volt a Duna...

A KLÓN És elkezdett az eső cseperészni,
de mintha mindegy volna, el is állt.
És mégis, mint aki barlangból nézi
a hosszú esőt – néztem a határt:
egykedvü, örök eső módra hullt,
szintelenül, mi tarka volt, a mult...

JA Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve
nézem, amit meglátok hirtelen.
Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit száz ezer ős szemlélget velem...

A KLÓN Zúg már az ősz, gyűlik és kavarog,
fehér habokba szaggatja a zöldet.
Fogócskáznak az apró viharok,
az ablakban a legyek megdögölnek...

JA Je n'ai point de thème,
excepté que je t'aime...

A KLÓN Csak úgy szeretném látni, mint holt anyját a gyermek,
azt a szép, régi asszonyt, amint a fényben elmegy...

JA Egykor egy sejt a tengerben kikelt,
hadd jusson el már örökös öledhez...

A KLÓN A kis kölyök, ki voltam, ma is él
s a felnőttet a bánat fojtogatja...

JA Makacs elmulás tolja a világot
maga előtt, mint bányász a szenet,
melyet kifejtett, darabokra vágott...

A KLÓN Mozdulatlan, hanyatt fekszem az ágyon,
látom a szemem: rám nézel vele.
Halj meg! Már olyan szótlanul kivánom,
hogy azt hihetném, meghalok bele...

JA Félek, nem tudod megbocsájtani
eltékozolt, ostoba, könnyü multam...

A KLÓN *közbevág* Költő vagyok – mit érdekelne
engem a költészet maga?

Nem volna szép, ha égre kelne
az éji folyó csillaga...

A versrészletek egyre gyorsabban követik egymást. Összetorlódnak.

JA Ha megbolondulok, ne bántsatok.
Erős karokkal fogjatok le szépen...

A KLÓN Tudod, hogy nincs bocsánat,
hiába hát a bánat.
Légy, ami lennél: férfi.
A fű kinő utánad...

JA Atyát hivtál elesten,
embert, ha nincsen isten.
S romlott kölkökre leltél
pszichoanalizisben...

A KLÓN Le vagyok győzve, (győzelem ha van)
de nincs, akinek megadjam magam.
Úgy leszakadtam minden más világról,
ahogyan lehull a gyümölcs az ágról...

JA Ime, hát megleltem hazámat...

A két férfialak összeölelkezik

FÉRFIHANG4 Attilám, a két antik karosszék, a szekrény és az asztal számára alighanem volna hely Németh Bandiéknál, a többit Soros Tivadar házában lehetne elhelyezni, a fehérneműdet és ruhádat bőröndben elvihetné hozzád Juli, remélem, van hely neki a Siestában, a könyvek legnagyobb részét ládában tetetném el, kisebb ládában külön a kéziratidat és azokat a könyveidet, amelyek a kezed ügyében kell, hogy maradjanak...

IDŐSÖDŐ NŐ HANGJA (a MAMA?) Éjszakánként csikorgatta a fogát. Akkor kezdődött, mikor az apja elment? Vagy már előbb is?

FIATALABB NŐ HANGJA (ETUS?) Apánkat egy temesvári gyár alkalmazta. Egészen 1937-ben bekövetkezett haláláig. Soha nem járt Amerikában. Itt élt mindvégig. Hozzánk közel. De ezt egyikünk se tudta. Pár nappal a halála előtt tudta meg Attila is...

24.

JA egy kórteremben alszik, álmában motyog. A Klón az ágya mellett álldogál. Elég szerencsétlenül.

JA Márta... Edit... Flóra... Süssetek kenyeret. A Judit meg dögöljön meg! Agyonvert az a rohadt. Miért fáj ma is. Nem fáj! Nemfáj... nemfáj...

Attila a fal felé fordul. A Klón József Attila Nagyon fáj című verséből szaval

A KLÓN HANGJA *nyöszörögve*

...Segítsetek!
Ti kisfiúk, a szemetek
pattanjon meg ott, ő ahol jár.

Ártatlanok,
csizmák alatt sikongjatok
és mondjátok neki: Nagyon fáj.

Ti hű ebek,
kerék alá kerüljetek
s ugassátok neki: Nagyon fáj.

Nők, terhetek
viselők, elvetéljetek
és sirjátok neki: Nagyon fáj.

Ép emberek,
bukjatok, összetörjetek
s motyogjátok neki: Nagyon fáj.

Ti férfiak,
egymást megtépve nő miatt,
ne hallgassátok el: Nagyon fáj.

Lovak, bikák,
kiket, hogy húzzatok igát,
herélnek, rijjátok: Nagyon fáj.

Néma halak,
horgot kapjatok jég alatt
és tátogjatok rá: Nagyon fáj.

Elevenek,
minden, mi kíntól megremeg,
égjen, hol laktok, kert, vadon táj -

s ágya körül,
üszkösen, ha elszenderül,
vakogjatok velem: Nagyon fáj.

Hallja, mig él.
Azt tagadta meg, amit ér.
Elvonta puszta kénye végett

kivül-belől
menekülő élő elől
a legutolsó menedéket.

25.

JA és A Klón ugyanabban a megosztott térben, ahol a második jelenetben.

JA Mész?

A KLÓN Megyek.

JA Muszáj?

A KLÓN Elfáradtam.

JA Hány éves vagy?

A KLÓN Százhúsz...

JA Annyi pont elég.

A KLÓN Túl sok.

JA Én még fiatal vagyok.

A KLÓN Ősöreg.

JA Élhetnék még valamennyit.

A KLÓN Ebben a világban?

JA Nincs opció.

A KLÓN Két év múlva öngyilkos lesz a század.

JA Majd föltámad.

A KLÓN Maga lesz a pokol...

JA Mindent te se tudhatsz.

A KLÓN Mennem kéne.

JA Korai még.

A KLÓN Rám korábban jön az este.

A Klón kivonul. JA egyedül marad a színpad közepén

JA *alig hallhatóan, lassan, vontatottan* Visz a vonat... megyek… megyek… megyek utánad...

zakatolás? vonafütty?

VÉGE

*

A drámában felhasznált szövegek, szövegtöredékek forrása:

Vágó Márta: József Attila

Szántó Judit: Napló és visszaemlékezés

József Attila: Óda

József Attila: Curriculum vitae

József Attila: Szabad ötletek jegyzéke két ülésben

József Attila: A Dunánál

József Attila: Nagy ajándékok tora

József Attila: A Paradicsom életté lesz

József Attila: Lázadó Krisztus

Tverdota György: József Attila és a nők

Valachi Anna: „KÖLTŐ SZERELME SZALMALÁNG”?

József Attila válogatott levelezése (Akadémiai Kiadó, 1976.)

JÓZSEF ATTILA-KONFERENCIA, Újvidék, 2005. december 8-9.

Tverdota György: Dörmögő vagyok, dörmögő (Új Írás 'online' 2025/1)

Szántó Judit: József Attiláról (Kritika, 1972/7)

József Attila: Alkohol

Schöpflin Aladár: Asszonyok költőkre emlékeznek (Nyugat, 1940/7)

József Attila: Nagyon fáj

Továbbá: a Gyermekké tettél; Balatonszárszó; Az a szép, régi asszony; Judit; ...Aki szeretni gyáva vagy; Kirakják a fát; Egy elmaradt ölelés miatt; Flóra; Ars Poetica; Ki-be ugrál; Hazám; Tudod, hogy nincs bocsánat; (Le vagyok győzve); Ime, hát megleltem hazámat című versek